

[https:// doi.org/10.36273/2076-9555.2025.9\(350\).47-52](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.9(350).47-52)

УДК 07(438):355.48(477-651.2:470-651.1)"2022/...":81'42](045)

Наталія Жуковська,

аспірантка кафедри журналістики

факультету міжнародних відносин

Київського авіаційного інституту

e-mail: nzhuk2017@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0002-2924-4861>

Медіависвітлення війни в Україні в польському інформаційному просторі: дискурс та аналіз

У статті розглянуто особливості висвітлення у польських медіа тематики війни в Україні, особливо від початку повномасштабного вторгнення РФ. Проаналізовано зміст публікацій провідних польських медіа (онлайн-видань, радіо й телебачення), аби з'ясувати, які наративи та дискурсивні стратегії вони використовують для інтерпретації війни, як формують образи учасників конфлікту, яку роль відіграють у створенні суспільного уявлення про війну в Україні. Визначено, як змінювався медійний фокус польського інформаційного простору залежно від етапів війни.

Під час дослідження застосовано комбінований методологічний підхід, що охоплює контент-аналіз медійних матеріалів (кількісний і якісний), критичний дискурс-аналіз (для виявлення політичних та ідеологічних підтекстів).

Зроблено висновки щодо ролі польських медіа у формуванні зовнішньої рецепції війни в Україні, їх внеску в міжнародну інформаційну підтримку нашої держави, а також щодо викликів об'єктивності, політичної риторики та маніпуляцій.

Ключові слова: російсько-українська війна; медіакомунікації; національна безпека; медіа; польський інформаційний простір

Постановка проблеми. Російсько-українська війна, що загострилася з початком повномасштабного вторгнення в лютому 2022 р., стала не лише геополітичною кризою, а й серйозним інформаційним викликом для медіа на міжнародному рівні. Польща, як близька сусідка України, одразу продемонструвала особливу динаміку медіависвітлення збройного конфлікту. Польські засоби масової інформації не лише транслюють новини про військові дії, а й формують уявлення громадськості про війну, її причини, учасників і наслідки.

З огляду на ці чинники постає завдання комплексного аналізу таких питань: як польські медіа конструюють наративи війни; які дискурсивні стратегії використовують для подання інформації; які моделі інтерпретації подій домінують у публічному дискурсі. Дослідження цих процесів є важливим для розуміння ролі медіа у формуванні суспільного сприйняття конфлікту, побудові міжнародного іміджу України, а також для виявлення потенційних упереджень, маніпулятивних підходів, елементів політичної риторики.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми медіависвітлення війни в Україні в польському інформаційному просторі розглянуто в дослідженнях польських та українських науковців. Основну увагу приділено питанням впливу медіа на формування громадської думки, політичного дискурсу та конструювання образів учасників конфлікту. Зокрема, у працях польських дослідників А. Walecka-Rynduch, К. Gajewski, Е. Nowina-Konopka розглянуто медійні стратегії репрезентації війни та роль журналістики в періоди конфліктів. Багато праць зосереджено на аналізі матеріалів провідних польських медіа, як-от Gazeta Wyborcza, TVN24, Polskie Radio, Onet.pl, з акцентом на їхню проукраїнську позицію, риторику підтримки та гуманітарний наратив у перші місяці повномасштабного вторгнення.

Вагомим є внесок в порушену тематику українських науковців, які досліджують особливості зовнішнього медіависвітлення російсько-українського конфлікту. Зокрема, О. Ходаківська, О. Мороз, М. Діденко аналізують рецепцію образу

України в закордонних медіа, зокрема й польських, у контексті інформаційної війни та маніпулятивних впливів.

Попри значну кількість публікацій, присвячених медіааналізу війни, польський інформаційний простір залишається недостатньо дослідженим у контексті поєднання контент-аналізу з дискурсивно-нарративними підходами.

Мета статті — всебічний аналіз аспектів висвітлення війни в Україні в польському інформаційному просторі з використанням методів контент-аналізу, дискурсивного та нарративного підходів.

Дослідження має на меті виявити основні медійні стратегії подання інформації, типові нарративи та риторичні фрейми, що їх використовують польські ЗМІ, а також оцінити вплив цих засобів на формування суспільного уявлення про війну, її учасників і контекст подій.

Актуальність дослідження зумовлено безпрецедентним масштабом інформаційного впливу та зростанням ролі медіа в сучасних війнах, зокрема в умовах повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Польща як найближчий геополітичний і культурний партнер України є не лише країною-господаркою для мільйонів українських біженців, а й потужним медіаактором, що формує громадську думку й усередині держави, й поза її межами. Польські ЗМІ активно долучаються до формування суспільної оцінки подій в Україні, задають тон дискусіям щодо війни, гуманітарної допомоги, безпеки, міжнародної відповідальності тощо.

Наукова новизна дослідження полягає в застосуванні інтегративного підходу до вивчення аспектів медіависвітлення війни в Україні в польському інформаційному просторі, що поєднує контент-аналіз, дискурсивний і нарративний методи. На відміну від багатьох праць, обмежених лише описом новинного контенту чи аналізом загального медійного тону, пропонуване дослідження сфокусовано на виявленні глибинних структур комунікації, як-от медійні нарративи, репрезентаційні стратегії й дискурсивні конструкції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття "новинний дискурс" (англ. *news discourse*) почали активно використовувати у 1970—1980-х рр. у межах розвитку дискурс-аналізу як міждисциплінарного підходу в лінгвістиці, медіадослідженнях і соціології. Чимало

вітчизняних та іноземних науковців приділяли увагу його визначенню. Зокрема, одним із фундаментальних дослідників у сфері дискурс-аналізу є Т. ван Дейк (Teun A. van Dijk), який доводить, що новини — це не дзеркало реальності, а форма ідеологічної репрезентації; медіа — учасники соціальної взаємодії, які підтримують чи кидають виклик владним структурам; аналіз новинного дискурсу має охоплювати й лінгвістичні, й соціальні аспекти.

Праця Т. ван Дейка "News as Discourse" є фундаментальною в галузі критичного дискурс-аналізу медіа. Науковець аналізує новини як структурований дискурс, який не лише передає інформацію, а й формує соціальну реальність. Він стверджує, що "новинні репортажі не є нейтральним відображенням фактів, а радше інтерпретацією, сформованою цінностями новин, організаційними рутинами й ідеологічними поглядами" [1]. А висвітлення подій формується не об'єктивно, а відповідно до редакційної політики, ідеології медіа та звичних структур виробництва новин. На думку дослідника, "новинний дискурс складається як з макроструктур (теми, заголовки, ліди), так і з мікроструктур (синтаксис, лексика, стиль), кожна з яких має ідеологічне навантаження" [1].

Т. ван Дейк наголошує, що навіть лексика чи порядок слів у реченні може відображати політичну чи соціальну позицію: "Журналісти діють у соціальних контекстах, які обмежують і визначають... виробництво новин — інституції, владні відносини й очікування аудиторії" [1].

Н. Зражевська в публікації "Публічні ідіоми та номіналізація в дискурсі новин" дослідила, як ці мовні засоби функціонують у новинному дискурсі, впливаючи на сприйняття інформації читачами. Авторка зазначає, що публічні ідіоми, тобто фразеологізми, які використовують у медіа, мають кілька функцій: "Фразеологізми виконують роль лаконізації медіамовлення, а також виконують інформативну, експресивну, стилістичну та інші функції. Використання фразеологізмів має також прагматичну мету, адже вони забезпечують більшу образність мовлення, полегшують сприйняття матеріалу читачем" [2].

Ці засоби допомагають журналістам привертати увагу аудиторії, надавати тексту емоційного забарвлення та впливати на сприйняття подій. Н. Зражевська спирається на концепції соціальної

семіотики М. Холлідея та дослідження Р. Фовлера, які наполягають на важливості аналізу мови в соціальному контексті. Цей підхід дає змогу розглядати новинний дискурс як інструмент формування ідеології й впливу на громадську думку.

К. Серажим у монографії "Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність" проводить глибокий аналіз новинного дискурсу, розглядаючи його як соціолінгвістичний феномен, що формується під впливом соціальних, когнітивних і комунікативних чинників.

Дослідниця наголошує, що дискурс — це не лише мовленнєва діяльність, а й когнітивна практика, яка відображає взаємодію між зовнішнім світом і внутрішнім мисленням людини: "Аналіз дискурсу особливу увагу приділяє таким когнітивним явищам, як знання, вірування та уявлення, факт, істина і помилка, думка й оцінка, процеси розв'язання проблем, логічного мислення тощо" [3].

Це свідчить, що новинний дискурс не лише передає інформацію, а й формує уявлення аудиторії про події та явища. Окрім того, К. Серажим розглядає дискурс як багатовимірне явище, що містить різні компоненти: "До цих ознак належать учасники, умови, організація, способи і матеріал спілкування, сфера спілкування і комунікативне середовище, мотиви, мета, стратегія, стиль і жанр спілкування, текст і невербальні знаки та ін." [3].

Цей підхід дає змогу комплексно аналізувати новинний дискурс, враховуючи не лише мовні, а й соціальні та психологічні аспекти.

Якщо розглядати питання дискурсу у висвітленні російсько-української війни польськими медіа, то повномасштабне вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р. стало одним із головних інформаційних викликів для медіа Європи, зокрема Польщі, яка історично та геополітично тісно пов'язана з Україною. До того ж польські медіа відіграють основну роль у формуванні громадської думки щодо війни неподалік території їхньої країни.

У перші місяці російського вторгнення в польських медіа спостерігався сплеск кількості публікацій про війну. З початком збройної агресії журналісти провідних телеканалів і новинних порталів вирушили в Україну. Зокрема, 25.02.2022 репортер телеканалу TVN24 розпо-

відав про ситуацію в Україні: "Я бачив колону російських танків. Цивільні плачуть, поспіхом пакуються" ("Widziałem kolumnę rosyjskich czołgów. Cywile płaczą, pakują się w pośpiechu"). Перші повідомлення польських журналістів про початок війни були емоційно насиченими та солідарними з нашою державою. Тема війни стала домінантною у всіх національних інформаційних ресурсах. Шпальти усіх друкованих й інтернет-видань було присвячено Україні. Наприклад, 24.02.2022 інтернет-портал Onet.pl умістив промовистий заголовок "Війна! Росія атакувала Україну" ("Wojna! Rosja zaatakowała Ukrainę"). Gazeta Wyborcza 24.02.2022 вийшла під заголовком: "Почалося. Путін завдає удару по Україні" ("Zaczęło się. Putin uderza na Ukrainę"). Ці емоційно насичені репортажі мали продемонструвати безпосередній вплив війни на мирне населення, викликати емпатію польської аудиторії.

Аналізуючи контент польських медійників окресленого періоду, авторка виокремила найактуальніші та найпопулярніші теми. На початку вторгнення польські журналісти активно обговорювали питання гуманітарної кризи та надання прихистку біженцям; військову допомогу Україні; воєнні злочини РФ; лідерство нашої держави та особистість її президента, а також рівень загрози для Польщі та НАТО.

Варто зазначити, що більшість матеріалів мали проукраїнську, антиросійську й емпатичну тональність. Якщо раніше події в Україні не часто ставали предметом публікацій світових медіа, то після 24.02.2022 ця тема стала однією з провідних. Польські медіа навіть створили окремі рубрики, присвячені повномасштабному вторгненню: TVP Polonia — "Для українців", Rzeczpospolita — "Війна Росії з Україною", Gazeta Wyborcza — "Війна в Україні", TVN 24 — "TVN 24 по-українськи" та інші.

Характерною особливістю політики польських медіа став і візуальний вияв підтримки України, адже багато з них додавали до своїх логотипів український прапор. Наприклад, Gazeta Wyborcza розмішувала синьо-жовту стрічку солідарності біля назви видання як у друкованій, так і в онлайн-версії; Rzeczpospolita публікувала цей символ у друкованій версії.

У своїх матеріалах журналісти репрезентували світові Україну як жертву агресії та борця за свободу. У статтях часто натрапляємо на фор-

мулювання: "bohaterski opór Ukraińców" ("героїчний опір українців"), "solidarność z Ukrainą" ("солідарність з Україною"). Натомість РФ польські медіа позиціонували як агресора, порушника міжнародного права й загрозу безпеці Європи, про що свідчать часто вживані епітети: "zbrodniarze", "imperializm Putina", "nieludzka wojna" ("злочинці", "імперіалізм Путіна", "нелюдська війна").

В одній із публікацій інтернет-порталу Onet.pl зазначено: "Ukraińcy nie mają wyjścia — bronią się przed agresją barbarzyńskiego imperium" ("Українці не мають вибору — вони обороняються від агресії варварської імперії").

Телеканал TVN24: "To, co widzimy w Buczy, to nie są działania wojenne — to ludobójstwo" ("Те, що ми бачимо в Бучі — це не військові дії, це геноцид").

24.02.2022 Gazeta Wyborcza вийшла із заголовком: "Dziś wszyscy jesteśmy Ukraińcami" ("Сьогодні ми всі — українці").

Телеканал Polsat News формував чіткий образ Росії як джерела насильства й дестабілізації: "To nie jest konflikt regionalny, to jest zagrożenie dla całego demokratycznego świata" ("Це не регіональний конфлікт — це загроза для всього демократичного світу").

Rzeczpospolita писала, що "Putin prowadzi wojnę totalną. Nie zatrzyma się na Ukrainie" ("Путін веде тотальну війну. Він не зупиниться на Україні").

Особливе місце посідають репортажі з місць звірств російських загарбників. Зокрема, TVN24 так подавав інформацію про події в Бучі-2022: "Zwłoki leżały na ulicach. Były związane, zastrzelone z bliska. Rosyjscy żołnierze strzelali do cywilów jak do zwierząt" ("Тіла лежали на вулицях. Вони були зв'язані, розстріляні впритул. Російські солдати стріляли по цивільних, як по тваринах").

Польські ЗМІ також активно висвітлювали трагедії мирного населення й враження від величезної хвилі біженців: TVN24, березень 2022 р.: "Miliony Ukraińców uciekają przed śmiercią. Polacy otwierają swoje domy i serca" ("Мільйони українців тікають від смерті. Поляки відкривають свої домівки і серця"); Onet.pl, лютий 2022 р.: "Matka z dzieckiem przekracza granicę. Ojciec wraca walczyć. Tysiące takich historii" ("Мати з дитиною перетинає кордон. Батько повертається воювати. Тисячі таких історій").

Ці наративи демонструють емоційно-емпатичну тональність і віддзеркалюють широке суспільне схвалення підтримки України.

Журналісти часто використовували аналітичні жанри. Наприклад, для найбільшого польського порталу Defense 24, що спеціалізується на темі збройних сил та геополітики, тема повномасштабного вторгнення РФ в Україну стала головною. Автори готували репортаж у форматі відеопрограми про ситуацію, аналізували події на полі бою, робили прогнози, розповідали про застосування Збройними силами України нових видів озброєння. Журналіст порталу Ц. Павлак зазначав, що початок повномасштабного російського вторгнення в Україну вплине на тенденції розвитку безпекового середовища в геополітичній, військовій, соціальній та економічній сферах. Цілком очевидно, що імідж Кремля суттєво погіршився. Ц. Павлак цитував політика й економіста Ю. Оржеля, який стверджував, що це, зі свого боку, може підірвати плани Німеччини домінувати в Європі. Натомість у майбутньому може сформуватися нова геополітична ліга, до якої увійдуть Велика Британія, Польща, Румунія та країни Балтії [5].

Медіа зауважують, що, попри можливі ракетні обстріли, представники польської влади періодично відвідують нашу країну, а політики постійно наголошують, наскільки важливим є питання війни та допомоги Україні. Під час виступів урядовці висловлюють чітку позицію на підтримку нашої держави [6]. Наприклад, в інтерв'ю німецькій газеті Frankfurter Allgemeine Zeitung А. Дуда заявляв, що Україна захищає Польщу, Німеччину та Європу. Якби не героїчний опір українців, Польща та країни Балтії опинилися б під загрозою. У такий спосіб російський диктатор намагатиметься розширити вплив на Центральну Європу. На жаль, акцентував А. Дуда, ці ідеї підтримує значна частина населення країни-агресорки [7].

Тиждень Newsweek Poland також засудив дії РФ на території України, хоча кілька разів автори окремих публікацій вживали слова "бандерівці", "фашисти", "неонацисти" стосовно українців [4]. Емоційне ставлення виявлялося найбільше, коли йшлося про події на Майдані, вшанування пам'яті історичних постатей, як-от С. Бандера, Р. Шухевич, інформації про полк "Азов". Приклади таких публікацій можна знайти на таких ресурсах:

тижневик Newsweek Polska, Dziennik Gazeta Prawna, Onet.pl, Politika.pl та інші.

Утім, поступово цікавість та увага до війни в Україні й біженців знижувалися. Зокрема, у квітні 2023 р. газета Rzeczpospolita опублікувала дані опитування Союзу польських митрополій. Згідно з його результатами, понад половина респондентів відчули вплив українців на суспільні відносини в контексті міжнародної позиції Польщі. Крім того, поляки також були занепокоєні впливом українців на ринок праці [8].

У польському медіапросторі дедалі частіше виходили публікації про те, що українці отримують соціальні виплати з бюджету Польщі. На думку журналістів, це призводить до дефіциту коштів у державній скарбниці й погіршення економічної ситуації у країні.

На сайті видання Dziennik Gazeta Prawna, яке спеціалізується на фінансовій інформації, вийшла публікація з посиланням на звіт Польського економічного інституту з висновками про те, що внаслідок війни в Україні середньорічне зростання цін у Польщі сягає 10,8%. За даними видання, найбільше дорожчають харчі й енергоносії. Крім того, зміни також торкнуться імпорту й експорту товарів. У звіті також зазначено, що "потік біженців може стати тягарем для сусідніх країн" [9].

У другій половині 2023 р. — 2024 р. у матеріалах частини видань виразними стали нотки втоми та критики (наприклад, щодо дій українських політиків чи напруження через зернову кризу), але це радше внутрішньо-європейські питання, а не заперечення підтримки України.

Станом на вересень 2024 р. дві найбільші та найвпливовіші польські газети Gazeta Wyborcza й Rzeczpospolita продовжували висвітлювати події в Україні, але в різних формах і обсягах. Наразі у

Rzeczpospolita все ще виходить окремий розділ "Війна в Україні", який в онлайн-версії газети оновлюють кілька разів на день.

Gazeta Wyborcza виявляє менший інтерес до війни в Україні. Новини цієї тематики уміщено в підрозділі "Війна в Україні", що є частиною розділу "Світ", поряд з рубриками "Вибори в США", "Ізраїль", "Ізраїль вибори". Новини в розділі "Війна в Україні" мають яскраво виражений міжнародний характер і майже не стосуються подій на полі бою.

Висновки. Аналіз публікацій у польських медіа, присвячених Україні свідчить, що станом на травень 2025 р. наша держава продовжує залишатися у фокусі висвітлення подій, але в іншому обсязі. Переломний момент в інформаційній політиці Польщі стався восени 2023 р., коли польські фермери звинувачували Україну в нелегальному продажу зерна й іншої продукції на території їхньої держави замість того, щоб транзитувати ці товари до інших країн ЄС. Очевидно, що протести польських фермерів відбувалися за інформаційної та фінансової підтримки з боку РФ, про що свідчать їх відверто провокаційні заклики.

Утім, медіа в Польщі залишаються важливим елементом підтримки України як у формуванні суспільного сприйняття, так і в мобілізації допомоги. Польські медіа здебільшого дотримуються стандартів достовірності, проте з огляду на емоційність подій, можливі вияви суб'єктивності. Інформаційний простір Польщі є прикладом ефективної медіареакції на воєнну кризу та формування наративів солідарності.

Отже, польські ЗМІ продовжують засуджувати дії РФ, не уникаючи термінів "геноцид", "злочини"; висвітлюють гуманітарний бік збройного конфлікту, формуючи емпатію; надають аналітичну рамку, що дає змогу польському суспільству розуміти масштаби та наслідки війни.

Список бібліографічних посилань

1. Dijk T. A. van. News as Discourse. Hillsdale, New York : L. Erlbaum Associates, 1988. 216 с.
2. Зражевська Н. Публічні ідіоми та номіналізація в дискурсі новин. *Образ*. 2023. № 3 (43). С. 28—36.
3. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність. Київ : Видавничий центр "Києво-Могилянська академія", 2002. 254 с.
4. Konsevich O. The topic of Ukraine in the Polish socio-political weeklies "Polityka", "Newsweek Polska", "Wprost". [Unpublished Ph.D dissertation]. Institute of Journalism of Taras Shevchenko Kyiv National University, 2017.
5. Pawlak C. (Nie)oczywiste skutki wojny na Ukrainie [OPINIA]. 06.09.2022. *Defence* 24. URL: <https://defence24.pl/geopolityka/nieoczywisteskutki-wojny-na-ukrainie-opinia>.
6. Wirtualna Polska. 2024. *Wikipedia*. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Wirtualna_Polska.

7. Gnauk V. Die Ukraine verteidigt auch Deutschland. 8.09.2022. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/polenwas-sich-praesident-andrzej-duda-von-deutschlanderhofft-hat-18214160.html>.
8. Pawlak M. Pół miliona uchodźców z Ukrainy w dwunastu największych miastach Polski. 8.06.2023. *Rzeczpospolita*. URL: <https://regiony.rp.pl/ludzie/art36816041-pol-milionauchodzcow-z-ukrainy-w-dwunastu-najwiekszymiastach-polski>.
9. Jarco M. Na skutek wojny w Ukrainie średnioroczny wzrost cen w Polsce sięgnie 10,8 proc. [RAPORT]. 4.04.2022. *Dziennik Gazeta Prawna*. URL: <https://finanse.gazetaprawna.pl/artykuly/8394914,wojna-w-ukrainie-wzrost-cen-raport.html>.

Nataliia Zhukovska,
Postgraduate Student, Department of Journalism,
Faculty of International Relations,
National Aviation University
**Media coverage of the war in Ukraine
in the Polish information space:
discourse and analysis**

This research article is devoted to the study of how the Polish media have been covering the war in Ukraine since 2014. As the author, I will analyze the content of publications of leading Polish media (online and television) to find out what narratives and discursive strategies are used to interpret the war, how images of the conflict participants are formed, and what role the media play in creating a public perception of the war in Ukraine.

The article also demonstrates how the media focus changed depending on the stages of the war, and analyzes potential differences in coverage between different types of Polish media (liberal, conservative, and public).

As a result, the study allows us to draw conclusions about the role of the Polish media in shaping the external perception of the war in Ukraine, their contribution to international information support, and identifies possible challenges to objectivity, political rhetoric, and manipulation.

Keywords: Russian-Ukrainian war; media communications; national security; media; Polish information space

Надійшла до редакції 5.06.2025

До уваги передплатників!

Угоду щодо передплати на видання Книжкової палати України
можна укласти безпосередньо з установою.

Звертайтеся у відділ підготовки та розповсюдження видань

тел. (044) 292-65-73

e-mail: vydannya@ukrbook.net

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 21783-11683ПР від 31.12.2015.

Формат 60x84¹/₈. Ум. друк. арк. 6,05. Тираж 23 пр. Зам. 49.

Журнал надруковано на обладнанні Книжкової палати України

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1954 від 24.09.2004.

До уваги читачів: електронний варіант журналу "Вісник Книжкової палати" ISSN 2076-9555 (онлайн-версія)
розміщено на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в розділі "Наукова періодика України":

http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKP/index.html
